

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิถีเกษตรแบบมีส่วนร่วม ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่ ได้ทำการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยการประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้กระตุ้นให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยประกอบด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้

4.1 บริบทของชุมชน

4.2 บริบทโรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่

4.3 กระบวนการค้นหาครูภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้วิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 ครูภูมิปัญญาและองค์ความรู้ภูมิปัญญา

4.5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.1 บริบทของชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

ตำบลป่าเมี่ยง เดิมอยู่ร่วมกับตำบลเชิงดอย หลังจากมีการตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้น ทำให้การปกครองต้องเพิ่มภาระมากขึ้น จึงแยกตัวมาตั้งเป็นตำบลป่าเมี่ยง ในปี พ.ศ. 2511 มีหมู่บ้านจำนวน 12 หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลป่าเมี่ยง อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอดอยสะเก็ด มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านปางอั้น หมู่ 2 บ้านห้วยหม้อ หมู่ 3 บ้านแม่หวาน หมู่ 4 บ้านโป่งกุ่ม หมู่ 5 บ้านปางแฟน หมู่ 6 บ้านโป่งสามัคคี

4.1.2 อาณาเขต

ตำบลป่าเมี่ยงมีพื้นที่ 207,179 ไร่

ทิศเหนือ ติดกับ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ และ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

ทิศใต้ ติดกับ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด และ ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่อนจ.เชียงใหม่
 ทิศตะวันตก ติดกับ ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

4.1.3 จำนวนประชากรและการประกอบอาชีพ

จำนวนประชากร. 3,684 คน เป็นประชากรชาย 1,900 คนเป็นประชากรหญิง 1,784 คน
 และจำนวนหลังคาเรือน 1,229 หลังคาเรือน

ตารางที่ 1 จำนวนประชากร ตำบลป่าเมี่ยง

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ครัวเรือน	ประชากรชาย (คน)	ประชากรหญิง (คน)	รวม (คน)
1	ปางอั้น	72	122	109	231
2	ห้วยหม้อ	168	304	293	597
3	แม่หวาน	224	329	309	638
4	โป่งกุ่ม	438	544	541	1,085
5	ปางแฟน	190	390	335	725
6	โป่งสามัคคี	137	211	197	408
รวม (คน)		1,229	1,900	1,784	3,684

(ที่มา : ข้อมูลประชากรตำบลป่าเมี่ยง สำนักทะเบียนอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552)

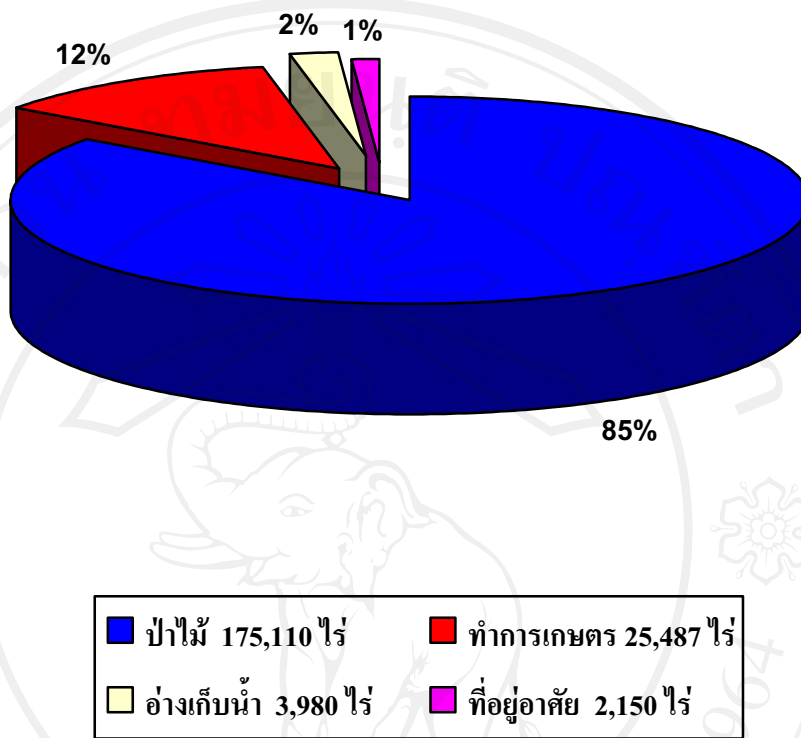
การประกอบอาชีพของคนในตำบลป่าเมี่ยงส่วนใหญ่ทำการเกษตร รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง เมื่อแยกตามหมู่บ้าน สามารถดูได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนแยกตามกลุ่มอาชีพ ตำบลป่าเมี่ยง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	อาชีพ				รวม (คน)
		เกษตร (คน)	ค้าขาย (คน)	รับจ้าง (คน)	อื่นๆ (คน)	
1	ปางอั้น	48	2	22		72
2	ห้วยหม้อ	120	6	15	27	168
3	แม่หวาน	51	8	95	70	224
4	โป่งกุ่ม	178	33	168	59	438
5	ปางแฟน	101	7	80	2	190
6	โป่งสามัคคี	71	8	58		137
รวม (คน)		569	67	438	158	1,229

(ที่มา : แผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล สนง.เกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552)

4.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินและการทำการเกษตร

แผนภูมิที่ 3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลป่าเมี่ยง

(ที่มา : แผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล สนง.เกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2551)

การทำการเกษตรของเกษตรกรตำบลป่าเมี่ยง เกษตรกรมีพื้นที่ถือครอง 5,347 ไร่ สามารถแบ่งตามชนิดของการปลูกและการทำการเกษตรได้ดังตาราง

ตารางที่ 3 ประเภทการทำการเกษตรของเกษตรกรตำบลป่าเมี่ยง

ประเภทการทำการเกษตร	จำนวน (ไร่)
ปลูกข้าว	682
ปลูกลำไย	1,771
ปลูกลิ้นจี่	224
ปลูกส้มโอ	239

ตารางที่ 3 ประเภทการทำกรเกษตรของเกษตรกรตำบลป่าเมี่ยง (ต่อ)

ประเภทการทำกรเกษตร	จำนวน (ไร่)
ปลูกมะม่วง	620
ปลูกกาแฟ	849
ปลูกชาเมี่ยง	624
ปลูกมันเทศ	128
ปลูกยางพารา	126
ไม้ผลอื่นๆ	224
เลี้ยงโคและกระบือ	245 ตัว
เลี้ยงเป็ดและไก่	13,979 ตัว
เลี้ยงปลา	55 ราย
เพาะเห็ดหอม	14,220 กิโลกรัม/ปี
อื่นๆ เช่น ขยายพันธุ์กล้าไม้ ปลูกข้าวโพด เป็นต้น	180

ตำบลป่าเมี่ยงแยกการทำกรเกษตรออกเป็นหมู่บ้านได้ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านปางอั้น มีเกษตรกรจำนวน 48 ราย พื้นที่ถือครองของเกษตรกร 774 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว 23 ไร่ ปลูกไม้ผล ได้แก่ เสาวรส ลำไย ลิ้นจี่ ส้มโอ มะม่วง จำนวน 260 ไร่ ปลูกเยาะที่สุดคือส้มโอ 150 ไร่ ปลูกกาแฟ 250 ไร่ ปลูกชา(เมี่ยง) 407 ไร่ มีการเพาะเห็ดหอม ผลผลิตของเห็ดหอมที่ได้ต่อปีประมาณ 8080 กิโลกรัม

หมู่ที่ 2 บ้านห้วยหม้อ มีเกษตรกรจำนวน 120 ราย พื้นที่ถือครองของเกษตรกร 998 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว 232 ไร่ ไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ลำไย จำนวน 36 ไร่ ลิ้นจี่ 71 ไร่ ส้มโอ 26 ไร่ มะม่วง 136 ไร่ ส้ม 6 ไร่ กล้วย 26 ไร่ ปลูกกาแฟ 298 ไร่ ปลูกชา(เมี่ยง) 196 ไร่ เลี้ยงเป็ด/ไก่ จำนวน 305 ตัว มีการเพาะเห็ดหอม ได้จำนวน 5,660 กิโลกรัม/ปี

หมู่ที่ 3 บ้านแม่หวาน มีเกษตรกรจำนวน 51 ราย พื้นที่ถือครองของเกษตรกรจำนวน 530 ไร่ ปลูกข้าว 24 ไร่ ปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย 268 ไร่ ลิ้นจี่ 44 ไร่ มะม่วง 159 ไร่ ส้ม 10 ไร่ กาแฟ 44 ไร่ เลี้ยงเป็ด/ไก่ 260 ตัว เลี้ยงหมูจำนวน 28 ตัว

หมู่ที่ 4 บ้านโป่งกุ่ม มีเกษตรกรจำนวน 178 ราย พื้นที่ถือครองของเกษตรกรจำนวน 1694 ไร่ ปลูกข้าว 191 ไร่ ปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย 1,089 ไร่ ลิ้นจี่ 43 ไร่ มะม่วง 139 ไร่ กาแฟ 43

ไร่ มะขามหวาน 50 ไร่ กล้วย 23 ไร่ พีชไร่ที่ปลูกมี มันทศ 116 ไร่ ถั่วดิน 58 ไร่ เลี้ยงโค/กระบือ 78 ตัว เลี้ยงเป็ด/ไก่ 7760 ตัว มีเกษตรกรเลี้ยงปลาจำนวน 28 ราย ปลูกยางพารา 106 ไร่

หมู่ที่ 5 บ้านปางแพน มีเกษตรกร 101 ราย พื้นที่ถือครองของเกษตรกร 878 ไร่ ปลูกข้าว 97 ไร่ ปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย 123 ไร่ ลิ้นจี่ 56 ไร่ ส้มโอ 38 ไร่ มะม่วง 88 ไร่ กล้วย 38 ไร่ กาแฟ 199 ไร่ ชา(เมี่ยง) 13 ไร่ เลี้ยงโค/กระบือ 127 ตัว เลี้ยงเป็ด/ไก่ 2657 ตัว เลี้ยงสุกร 64 ตัว มีเกษตรกรเลี้ยงปลา 7 ราย เพาะเห็ดนางฟ้าได้จำนวน 2,800 กิโลกรัม/ปี

หมู่ที่ 6 บ้านโป่งสามัคคีมีเกษตรกร 71 ราย พื้นที่ถือครองของเกษตรกรจำนวน 473 ไร่ ปลูกข้าว 115 ไร่ ปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย 272 ไร่ มะม่วง 44 ไร่ และไม้ผลอื่นๆ เช่น ฝรั่ง กระท้อน ลองกอง เป็นต้น จำนวน 38 ไร่ ปลูกกาแฟ 15 ไร่ เลี้ยงโค/กระบือ 40 ตัว เลี้ยงเป็ด/ไก่ 2945 ตัว ปลูก มันทศ 12 ไร่ มีเกษตรกรเลี้ยงปลาจำนวน 20 ราย

4.2 บริบทของโรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่

4.2.1 ความเป็นมา

โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่ เริ่มก่อตั้งโดย Mrs. Gesela Zimmer ศุภภาพสตรีชาวเยอรมัน Prof. Dr. Jürgen Zimmer, Free University Berlin, President of the International Community Education Association (ICEA), Director of the International Academy Berlin ผู้เป็นทนายทได้สืบ ทอดการดำเนินงาน และได้ร่วมมือกับ ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน และคุณฐานัน (จอย) วรวิทยาคุณ ก่อตั้งโครงการ School for Life ศูนย์การเรียนรู้เพื่อชีวิตขึ้นเป็นแห่งแรก ณ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่ ภายในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการตามพระราชดำริ ห้วยฮ่องไคร้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเลี้ยงดูเด็กที่กำพร้าพ่อแม่ เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม เด็กยากจน ช่วงเริ่มต้นได้รับเด็กจากในชุมชนจำนวน 7 คน โดยทั้ง 7 คนส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ยากจน มีอยู่ 3 คน ที่ไม่มีพ่อแม่ ต่อมาในปีที่สองได้รับเด็กเพิ่มเป็นรวมเป็น 14 คน ส่วนใหญ่ที่มาเพิ่มเป็นชาวเขา เนื่องจากมีการเลี้ยงดูเด็กที่ดีจึงทำให้มีผู้สนใจที่จะนำเด็กที่มีปัญหาดังกล่าวมาฝากเลี้ยงเพิ่มมากขึ้น จึงได้ตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ภายใต้ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน “Home School” ภายใต้ความอนุเคราะห์ของ โรงเรียนหมู่บ้าน เด็ก ในปีพ.ศ. 2546 เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ (คลื่นสึนามิ) ที่ภาคใต้ทางศูนย์ฯจึงได้ไปให้ความ ช่วยเหลือและได้รับเด็กมาได้ที่ประสบภัยจำนวนหนึ่งมาเลี้ยงดู เมื่อเด็กมีจำนวนมากขึ้นประกออบ กับทางหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาตรวจสอบการทำงานของทางศูนย์ฯมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของ

การศึกษาของเด็ก ทางผู้บริหารจึงได้ขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในปี 2548 และได้เป็นโรงเรียนในปีพ.ศ. 2549 ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่” มาจนถึงปัจจุบัน

4.2.2 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อโรงเรียน “โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่”

ประเภทโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์เอกชนแบบสหศึกษา 15(3)

อักษรย่อ พ.ช.ช.

สีประจำโรงเรียน

เขียว หมายถึง

การดำเนินชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ

ส้ม หมายถึง

โอกาสใหม่ของชีวิตเปรียบเหมือนแสงอาทิตย์ยามเช้า

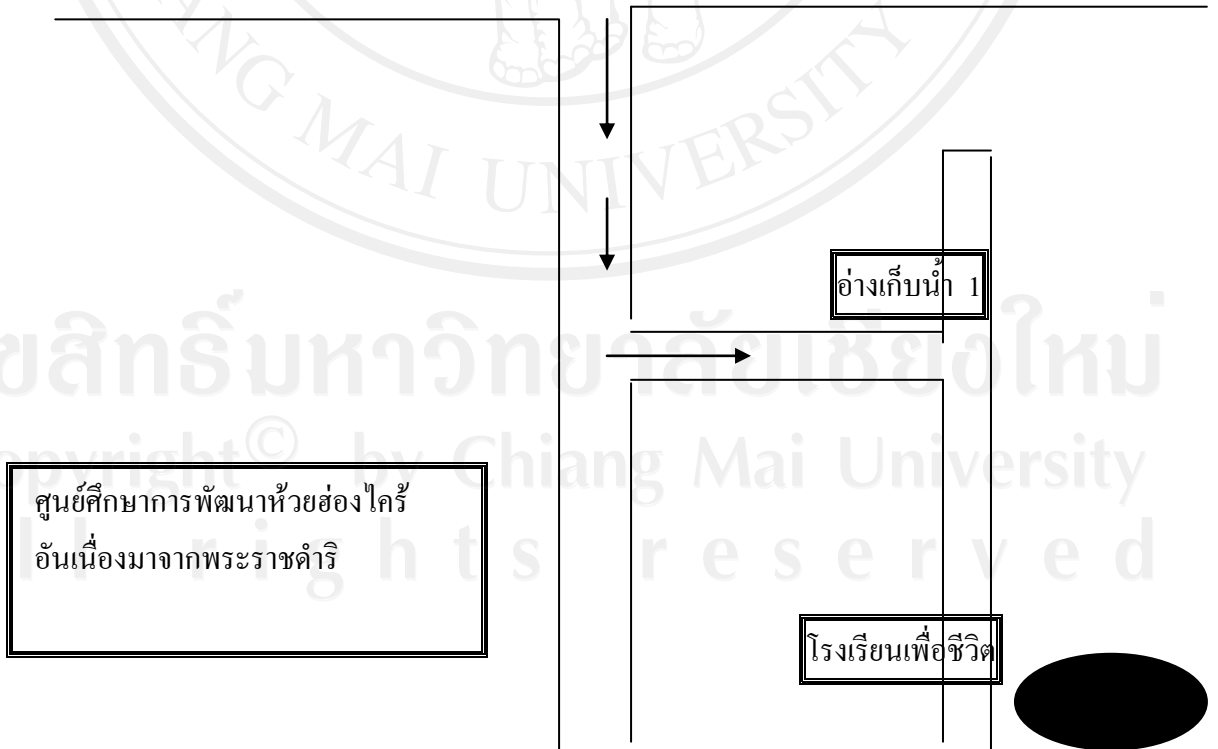
ขาว

หมายถึง ความบริสุทธิ์ สดใสของเด็ก

ถนนเชียงใหม่ - เชียงราย

อำเภอดอยสะเก็ด

จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 3 แผนที่ตั้งโรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่

4.2.3 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

4.2.3.1 นักเรียน/บุคลากร

ตารางที่ 4 จำนวนนักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่

ประเภท	จำนวนคน	เพศ (คน)		หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	
ผู้บริหาร	1	1		
ครูการศึกษา	15	4	11	
ครูครอบครัว	8	4	4	
นักเรียน	122	66	56	
พนักงาน	11	5	6	
อาสาสมัคร	1		1	แต่ละปี
รวม (คน)	157	80	78	

ข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2552

4.2.3.2 วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่ มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยมีจุดเน้นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมแบบบูรณาการที่ให้มีทักษะในการทำงาน รู้จักพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะชีวิตบนพื้นฐานอันดีงามของวัฒนธรรมไทยและสากลตามระบอบประชาธิปไตย

4.2.3.3 ปรัชญา คติพจน์ และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

ปรัชญาโรงเรียน

“Wisdom can never be communicated. It has to be experienced”

“สติปัญญาไม่สามารถถ่ายทอดได้นอกจากจะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์”

คติพจน์

“Learning by doing and earning by learning”

“เรียนรู้คู่ทักษะการทำงานเพื่อสร้างรายได้ระหว่างเรียน”

4.2.3.4 วัตถุประสงค์ของโรงเรียน

1. เพื่อส่งเสริมและจัดการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่แสวงหาผลกำไรให้กับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ เด็กเร่รอน เด็กกำพร้า เด็กที่ได้รับผลกระทบจาก สึนามิและเด็กด้อยโอกาสเนื่องมาจากผู้ปกครองยากจนไม่สามารถส่งบุตรหลานให้เข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐได้
2. เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสที่เป็นเด็กกลุ่มเป้าหมาย ได้มีโอกาสแสดงถึงทักษะและความสามารถที่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมได้
3. เพื่อส่งเสริมและสร้างโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์อย่างทัดเทียมในสังคม รวมทั้งสามารถนำทักษะ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีอาชีพและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยที่ไม่ต้องเป็นภาระต่อสังคม
4. เพื่อสร้างทักษะวิชาชีพอิสระและทัศนคติที่ดีในการออกไปประกอบอาชีพอิสระตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจและความรู้พื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อจัดความยากจนไปจากชุมชนและสังคม
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสที่เป็นเด็กกลุ่มเป้าหมาย ชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญในการเข้ารับการศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4.2.3.5 การเข้าร่วมโครงการนำร่อง

เป็นโรงเรียนนำร่องการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ๓ มิติ (มิติด้านกลุ่มสาระ มิติด้านบูรณาการความรู้ และมิติด้านสื่อ แหล่งเรียนรู้) ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.3.เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

1. เป็นโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรเพื่อชีวิตสำหรับแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกสังคมทอดทิ้งด้วยการจัดการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิต เรียนรู้การพัฒนาจิตใจ เรียนรู้การพัฒนาร่างกายและใช้กิจกรรมนันทนาการบำบัด
2. เป็นโรงเรียนนำร่องการใช้ศูนย์การเรียนรู้บูรณาการความรู้กับทักษะการทำงานเพื่อปลูกฝังการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อแก้ปัญหาการแก่งแย่งการประกอบอาชีพในสังคมด้วยการถูกระบบการศึกษาทอดทิ้ง

4.2.4 การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ตาม
เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แบ่งออกเป็น 4 ระดับชั้น
คือ

ระดับช่วงชั้นปฐมวัย (อนุบาล 1 - อนุบาล 3)

ระดับช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 3)

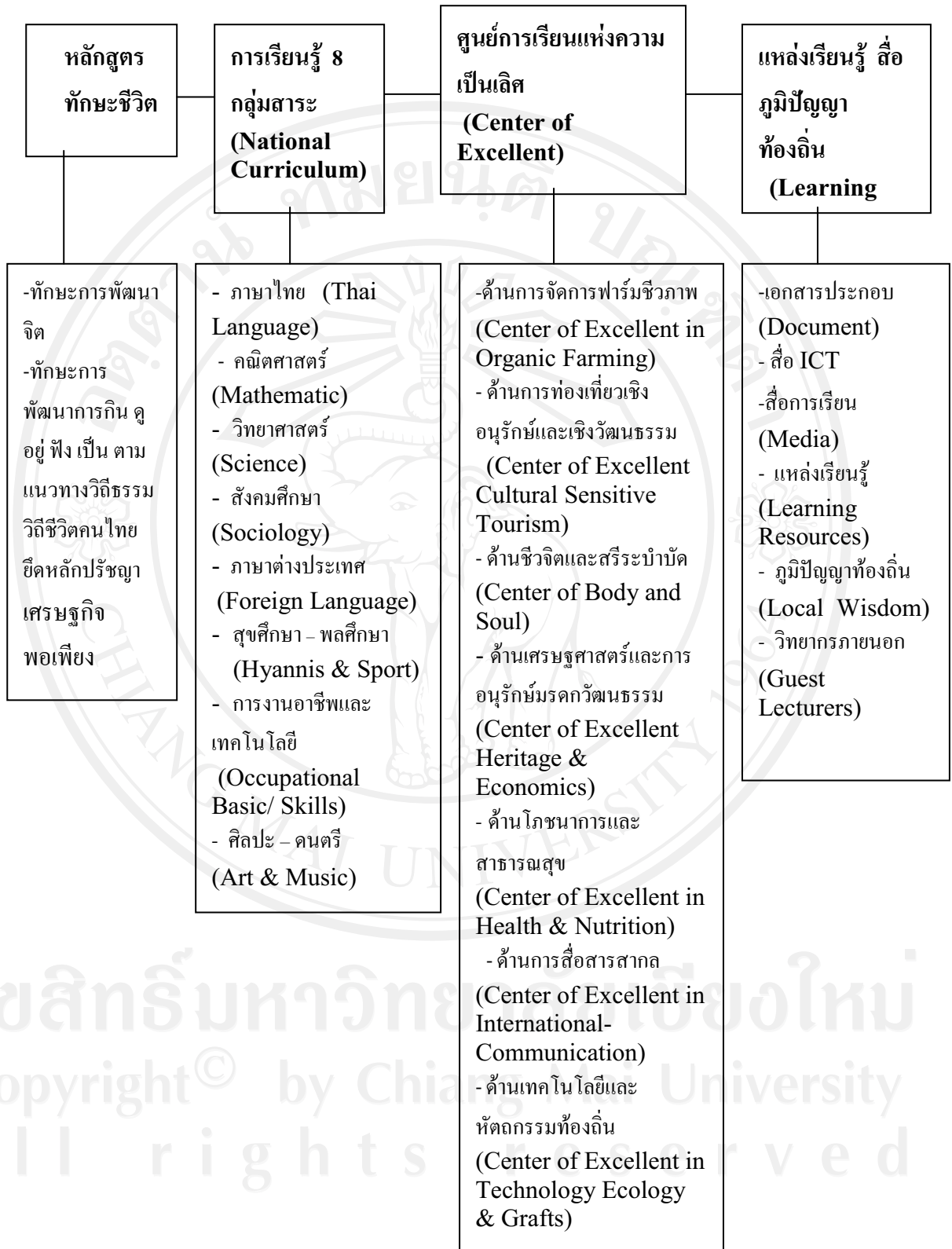
ระดับช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 - ประถมศึกษาปีที่ 6)

ระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3)

ปี พ.ศ. 2551 มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 คน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน/ชุมชน

- 1) นายอานนท์ ภูมิปัญญา ด้าน กลองสะบัดชัย
- 2) นายสมจิตต์ สิทธิปัญญา ภูมิปัญญาด้าน การก่อสร้าง
- 3) แม่ฮ้อยมาลัย ภูมิปัญญา ด้าน การถักข้าว
- 4) นาย สัมพันธ์ ภูมิปัญญา ด้าน ซ่อมไฟฟ้า
- 5) นาย นายสมคิด ภูมิปัญญา ด้าน การหาของป่า
- 6) นาย เสถียร ภูมิปัญญา ด้าน การทำอาหารพื้นเมือง

โครงสร้างหลักสูตรสาระการเรียนรู้ระดับชาติ และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น / ระบบการเรียนรู้ที่เน้น
เป็นพิเศษ

7 Excellent Center

แผนงาน/โครงการที่สำคัญ

ศูนย์การเรียนรู้ด้าน Organic Farming

1. ปลูกพืชผัก/สมุนไพร
2. การเลี้ยงปลา
3. การทำปุ๋ยชีวภาพ
4. การเลี้ยงกบ
5. การเพาะเห็ดนางฟ้า
6. การเลี้ยงหมูป่า

ศูนย์การเรียนรู้ด้าน Nutrition & Health

1. การปรุงอาหารนานาชาติ
2. การปรุงอาหารไทย
3. การถนอมอาหาร
4. เครื่องดื่มสมุนไพร

ศูนย์การเรียนรู้ด้าน Technology Ecology & Crafts

1. การใช้วัสดุ ธรรมชาติสร้างสรรค์ผลงาน/ของที่ระลึก
2. การรีไซเคิล

ศูนย์การเรียนรู้ด้าน Cultural Heritage & Development

1. ผ้ามัดย้อม
2. การเพ้นท์ก้อนหิน/วาดภาพ
3. หมู่บ้านวิถีธรรม
4. คนตรี
5. การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน
6. ศูนย์การเรียนรู้ ๓ ศาสนา (พุทธ คริสต์ อิสลาม)
7. พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตพื้นบ้านของชนเผ่า

ศูนย์การเรียนรู้ด้าน Body & Soul

1. การกายบริหารแบบโยคะ Meditation dance
2. ตัดผม/เสริมสวย
3. นวด/สปา

PRODUCT

- ถาดสมุนไพร
- พิมเสนน้ำ

- เทียนหอม

- ลูกประคบ

4. การออกกำลังกายและการบริหารร่างกายตามจังหวะเพลง

ศูนย์การเรียนรู้ด้าน Culture Sensitive Tourism

1. ไกด์น้อย

PRODUCT - โปรแกรมทัวร์ ในท้องถิ่น เช่น การเดินป่า
- ที่พัก

2. ถ่ายลูกเสือ ค่ายนันทนาการ ค่ายบูรณาการภาษาอังกฤษ และทักษะชีวิต

ค่ายอนุรักษ์วิถีชีวิตธรรมชาติ

3. ร้านค้าเด็ก/ครู

ศูนย์การเรียนรู้ด้าน International Communication

1. ศัพท์ภาษาไทย- ภาษาเฝ้า- ภาษาอังกฤษวันละคำ

2. สนทนากับอาสาสมัครต่างประเทศ

3. คณิตคิดเร็ว

4. พัฒนาห้องสมุด

5. สอนซ่อมเสริมทักษะวิชาการ

6. อาสาสมัครต่างประเทศ

4.2.5 ความคาดหวังและแนวทางการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร

4.2.5.1 เป้าหมายสูงสุด

มุ่งผลิตเด็กให้มีทักษะชีวิต มีความรู้ มีทักษะการทำงาน มีคุณธรรมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการดำเนินงาน

1. กลุ่มสาระวิชาเป็นฐานในการพัฒนางานวิชาการมีกิจกรรม และโครงการต่างๆเป็นตัววัดความสำเร็จ

2. แนวทางนโยบายพัฒนาทักษะชีวิต

3. แผนงาน โครงการ หน่วยงาน กิจกรรม พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ มีการบูรณาการและยึดโยงกัน

4. ใช้สื่อ ICT ช่วยในการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์(แสวงหาข้อมูล นำเสนอข้อมูล ออกแบบชิ้นงาน)
5. วิชาที่สอนเชิงลึกและมีลักษณะเฉพาะเช่นคณิตศาสตร์ ภาษาไทย เน้นการพัฒนาครูผู้สอน
6. ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ โดยโครงการ กิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการห้องสมุด โครงการส่งเสริมการอ่าน การเขียน กิจกรรมวางทุกงานอ่านทุกคน
7. ใช้ทรัพยากรบุคคลภายนอกโรงเรียน เช่นวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ ผู้รู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวิทยากรในโครงการต่างๆเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ของจริงนอกตำรา
8. พัฒนานักเรียนในทุกด้าน (Head and Heart) ทั้งด้านความเป็นมนุษย์ ทักษะชีวิต พัฒนาจิต พัฒนาร่างกาย พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความพร้อมด้านวิชาการและพื้นฐานอาชีพ โดยใช้แผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆทั้งการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

4.2.5.2 การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)

การจัดหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อชีวิตเชิงใหม่ เนื่องจากยังต้องคำนึงถึงการยึดรายวิชาและกลุ่มสาระเพื่อการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแต่เพื่อไม่ให้มีลักษณะแยกส่วนโดยสิ้นเชิงจึงมีการผนึกผสมผสานความรู้ระหว่างรายวิชา/กลุ่มสาระเข้ากับการเน้นประเด็นปัญหาและการแก้ปัญหาจากแนวนโยบายการพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาจิต พัฒนาร่างกาย จากแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆในศูนย์การเรียนรู้แห่งความเป็นเลิศทั้ง 7 ศูนย์ โดยมีการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ภายใน ภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (ICT) เข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้ในโครงสร้างหลักสูตร ดังนั้นโครงสร้างหลักสูตรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้จึงเป็นแบบ 3 มิติ ซึ่งจากแนวคิดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่โรงเรียนเพื่อชีวิตเชิงใหม่ จึงได้ปรับการเรียนการสอนให้เป็น 3 มิติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม รอบด้านตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาและนโยบายของมูลนิธิฯ คือ

मितรายวิชาและกลุ่มสาระ (Subject – Based Curriculum)

การจัดการเรียนรู้ตามमितรายวิชาและกลุ่มสาระเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานปีพ.ศ. 2544 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและ มีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ โดยมีการกำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะ

หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่มสาระคือภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ ภาษาต่างประเทศ โดยมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาความสามารถตาม ศักยภาพ โดยมีจุดเน้นใน ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) เน้นวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ประมาณ 60% ของเวลาทั้งหมดสำหรับกลุ่มสาระอื่นจัดในรูปแบบ บูรณาการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ โครงการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายอีก 40% ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) เน้นภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ประมาณ 60% ของเวลาทั้งหมด ส่วนกลุ่มสาระอื่นจัด ในลักษณะบูรณาการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ โครงการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ หลากหลายอีก40% ทั้งนี้มีการจัดให้เรียนรู้ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ควบคู่ไปด้วย สำหรับในช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระเพื่อสำรวจความถนัดความสนใจและเลือกเรียนตาม ความถนัดได้โดยกำหนดให้เรียนวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และ คอมพิวเตอร์ 50% วิชาสังคมศึกษา ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานและอาชีพ 35% และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกประมาณ 15%

การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เป็นแบบบูรณาการทั้งภายในกลุ่มสาระและต่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนเพื่อชีวิตเชิงใหม่ เห็นว่ามีความ เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นการแก้ไขปัญหาไม่จบตรงสาขาวิชาที่สอน ในกลุ่มสาระวิชาหลัก ซึ่งการจัดการเรียนการสอนวิธีนี้ครูในระดับชั้นเดียวกันจะ ได้ร่วมกัน วิเคราะห์หลักสูตรวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันและเพื่อสนองนโยบายการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับทักษะการทำงานแก่ผู้เรียน

มิติบูรณาการความรู้ (Integrated Curriculum)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาด้านทักษะชีวิต การพัฒนาจิต พัฒนาร่างกาย การเลือก เรื่องที่จะเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนจากการกำหนด โครงการ โครงการและ กิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 7 ศูนย์การเรียนรู้แห่งความเป็นเลิศ เพื่อ แก้ปัญหาหรือปรับปรุงพัฒนา เป็นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายที่มุ่งส่งเสริมความเป็น เลิศตามความถนัด ความสามารถตามศักยภาพของแต่ละบุคคลโดยมีการบูรณาการทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันปัญหา ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่รอบด้าน ไม่แยกส่วนและมีความเชื่อมโยง กับสถานการณ์จริงในชีวิตของผู้เรียน โดยมีลักษณะของหลักสูตรคือ

ด้านการพัฒนาอุปนิสัยและบุคลิกภาพรวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นในตนเองและการรู้จัก ตนเองเข้าใจคุณค่าตนเองพร้อมๆ ไปด้วยกับรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ด้านทักษะชีวิต รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ การรู้จักแก้ปัญหา การรู้จักแบ่งเวลา มีวินัยในตนเองจัดการตนเองได้

หลักสูตรการเรียนรู้ เรียนรู้ในการคิดเพื่อที่จะมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามความถนัด ความสามารถ เรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน มีความสุข และเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านเนื้อหา มีการจัดแบบบูรณาการ โดยเรียนแต่ละศูนย์การเรียนรู้ มีทั้งหมด 7 ศูนย์

แนวทางการจัดหลักสูตรมีการบูรณาการกันรวม 3 ด้านคือ

1. การบูรณาการประสบการณ์ ด้วยการให้ผู้เรียนได้คิดเอง ลงมือปฏิบัติเองและสรุปการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. การบูรณาการเพื่อเป็นส่วนของสังคม ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ส่งเสริมคุณค่าร่วม สิ่ง queทุกคนในสังคมต้องรู้หรือควรรู้ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สังคม และประเทศชาติ
3. การบูรณาการความรู้ ด้วยการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงในสถานการณ์ที่เหมาะสม

การกำหนดหลักสูตรบูรณาการ ไม่มีการคำนึงถึงรายวิชาแต่มีการวางแผนร่วมกับนักเรียน เพื่อช่วยกันกำหนดประเด็นหลัก (Theme) แล้วหาแนวคิด (Concept) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก และจัดกิจกรรม (Activity) ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงและเข้าใจความคิดนั้น ด้วยการปฏิบัติจริงและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนในกลุ่มที่ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกำหนดประเด็นหลักให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของมูลนิธิที่กำหนดไว้ 7 ด้านคือ ด้าน Organic Farming, Nutrition & Health, Technology Ecology & Crafts, Cultural Heritage & Development, Body & Soul, Culture sensitive Tourism และด้าน International Communication มีการกำหนดแนวคิดจากปัญหาที่ต้องการปรับปรุงพัฒนาในรูปแบบโครงการ กิจกรรม และรูปแบบโครงงานของนักเรียน และโยงกิจกรรมในโครงการ กิจกรรม หรือโครงงานเข้าหามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตร

4.3 กระบวนการค้นหาครุภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้วิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.3.1 ค้นหาครุภูมิปัญญา

สอบถามเกี่ยวกับเกษตรกรทำการเกษตรแบบพอเพียง กับกำนันตำบลป่าเมี่ยง ชื่อกำนัน สมจิตต์ สิทธิปัญญา ได้แนะนำ คุณคุณสุจิน แสงแก้ว เกษตรกรตัวอย่างด้านการเลี้ยงกบ ปลา

สวयงาม นกสวยงาม คนที่สอง คุณอุ๋นเรื้อน เกิดสุข เกษตรกรตัวอย่างด้านการทำสวนผสมผสาน การเพาะเห็ด

ท่านที่สองได้สอบถามคุณรัชณุ ประชาสุภาพ นักวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วน ตำบลป่าเมี่ยง ได้รับคำแนะนำสอดคล้องกับท่านตำบลป่าเมี่ยง

จากการสอบถาม ท่านตำบลป่าเมี่ยง และจากนักวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วน ตำบลป่าเมี่ยง ทำให้ได้รายชื่อของภูมิปัญญา 2 ท่านคือ คุณสุจิน แสงแก้ว และคุณอุ๋นเรื้อน เกิดสุข

ภาพที่ 4 สัมภาษณ์นักวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเมี่ยง

4.3.2 ร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา

ทีมวิจัยเดินทางไปบ้านของ คุณสุจิน แสงแก้ว เพื่อร่วมกันทำแบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจถึงการทำแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลของครูภูมิปัญญาที่ต้องการ คุณสุจินเล่าประวัติ และการดำเนินงานที่ทำอยู่ รวมไปถึงคำถามที่ถูกสอบถามจากผู้ที่มาดูงาน คุณสุจินเล่าให้ฟังจบแล้ว ทีมวิจัยได้ช่วยกันคิดและร่วมกันตั้งคำถาม จากการบอกเล่าของคุณสุจิน ทำให้ได้เกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงเพิ่มอีกคน คุณ โกสินทร์ เซ็งจา ทำการเกษตรแบบผสมผสานมีการปลูกไม้ผล และเลี้ยงสัตว์

ผลจากการร่วมกันคิดแบบสัมภาษณ์ทำให้ได้แบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ การศึกษา ที่อยู่ และระยะเวลาในการทำการเกษตร ตอนที่ 2 เป็นการแสดงความคิดเห็น เป็นคำถามที่จะนำมาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการเกษตรแบบพอเพียง ของครูภูมิปัญญา มีด้วยกัน 11 คำถาม ได้แก่

1. ท่านมีแรงบันดาลใจอะไรในการทำการเกษตรแบบพอเพียง

2. ท่านได้รับความรู้ในการทำการเกษตรแบบพอเพียงมาจากที่ใด
3. ท่านเริ่มต้นในการทำการเกษตรแบบพอเพียงอย่างไร
4. ท่านทำกิจกรรมการเกษตรแบบพอเพียง อะไรบ้าง
5. ท่านประสบปัญหาอะไรบ้างในการทำการเกษตรแบบพอเพียงและแก้ไขอย่างไร
6. แต่ละกิจกรรมการเกษตรที่ท่านทำอยู่ กิจกรรมไหนที่ท่านถือว่าเป็นกิจกรรมสร้างรายได้ เพราะเหตุใด

7. ท่านได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดบ้าง อย่างไร
8. ครอบครัวของท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเกษตรหรือไม่ อย่างไร
9. ท่านได้มีการจำหน่ายผลผลิตของท่านอย่างไร
10. ในการจำหน่ายผลผลิตของท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง และท่านมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
11. ท่านคิดว่าท่านจะสามารถพัฒนาการเกษตรแบบพอเพียงที่ท่านทำอยู่อย่างไรบ้าง

4.3.3 ร่วมกันสัมภาษณ์ภูมิปัญญา

ก. คุณกิตติภัทร์ เชิงจา

การสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญานักเรียนได้ร่วมในการสัมภาษณ์ด้วยโดยเกษตรกรท่านแรกได้ไปสัมภาษณ์คือ คุณกิตติภัทร์ เชิงจา อยู่หมู่ที่ 3 บ้านแม่หวาน ก่อนที่จะไปสัมภาษณ์ ทีมวิจัยยังไม่ทราบที่ตั้งของบ้านคุณกิตติภัทร์ ทีมวิจัยใช้วิธีสืบถามจากชาวบ้านในหมู่บ้าน เมื่อไปถึงไร่ของคุณกิตติภัทร์ ผู้วิจัยได้พบท่านกำลังขยายพันธุ์กล้วยน้ำว้าแชล จึงเข้าไปหา ได้บอกวัตถุประสงค์ที่มาและขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ซึ่งคุณกิตติภัทร์ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และได้แนะนำเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงอีกท่านให้ผู้วิจัย คือคุณอมร สุภา หรือน้อยมา

ข้อมูลที่ได้จากคุณกิตติภัทร์ เชิงจา

แรงบันดาลใจในการทำการเกษตรแบบพอเพียงเกิดจากการซึมซับวิถีชีวิตการทำ

การเกษตรจากปู่ย่า อายากรักหาวิถีเกษตรจากคุณปู่คุณย่าไว้ ความรู้ที่ได้มาจากการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่างๆ และจากการค้นคว้าด้วยตนเอง เมื่อสนใจในเรื่องใดจะสืบหาแหล่งเรียนรู้ ปัจจุบันงานหลักคือการขยายพันธุ์ไม้ประดับ การจำหน่ายไม้ประดับจะมีคนมารับซื้อถึงที่ มีการปลูกไม้ผลเลี้ยงปลา คนที่ช่วยงานมีแม่ของกิตติภัทร์และชาวบ้านมาช่วยเป็นบางครั้ง

ข. คุณอุ้นเรือน เกิดสุข

คนที่สองได้ไปสัมภาษณ์คุณอุ้นเรือน เกิดสุข อยู่หมู่ที่ 1 บ้านปางน้ำดู ไร่ของคุณอุ้นเรือนมีคนเข้ามาดูงานและเยี่ยมชมการดำเนินงานบ่อย จึงทำให้เกิดความคุ้นเคยกับการตอบคำถามเป็น

อย่างดีทำให้ได้ข้อมูลและความรู้จากการสัมภาษณ์ คุณอุ้นเรือนได้แนะนำเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงให้กับผู้วิจัย คือคุณอัศราภรณ์

ข้อมูลที่ได้จากคุณอุ้นเรือน เกิดสุข

คุณอุ้นเรือนเคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้รายได้ไม่พอตลอดปี ได้เปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร มาทำการเกษตรแบบผสมผสาน ความรู้ที่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รายได้หลักของคุณอุ้นเรือนมาจากการเพาะเห็ด และการปลูกชาเมี่ยง ไม้ผลที่ปลูกมีหลายอย่าง เช่น เสาวรส ส้มโอ มะพร้าว พลับ เงาะ และมีอื่นๆอีก ส่วนใหญ่ปลูกไว้กิน เมื่อเหลือกินจะนำไปขาย คนที่ช่วยงานคือภรรยาช่วยกันอยู่สองคนแต่ถ้ามีงานมากจะจ้างชาวบ้านมาช่วยเป็นบางครั้ง

ค. คุณอัศราภรณ์ แก้วชมพู

คนที่สามที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ ตามคำแนะนำของคุณอุ้นเรือน คือ คุณอัศราภรณ์ แก้วชมพู อยู่หมู่ที่ 3 บ้านปางแฟน เมื่อผู้วิจัยได้พบกับคุณอัศราภรณ์ ได้แนะนำตัว และบอกวัตถุประสงค์การมา เมื่อได้สัมภาษณ์เกิดความสนใจในเรื่องราวการเกษตรและการดำเนินชีวิต เพราะ คุณอัศราภรณ์เคยเป็นครูมาก่อน แต่ลาออกมาทำอาชีพเกษตร และยังมีการจำหน่ายผลผลิตของตนเองโดยการนำไปขายด้วยตัวเองที่ตลาด เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์เสร็จคุณอัศราภรณ์ยินดีที่จะให้ความรู้และสอนนักเรียน

ข้อมูลที่ได้จากคุณอัศราภรณ์ แก้วชมพู

เมื่อลาออกจากการเป็นครู คุณอัศราภรณ์ ได้กลับมาทำการเกษตรที่บ้านครั้งแรกได้ทำคือ การเพาะเห็ดหอม แต่ต้นทุนสูงจึงคิดหาวิธีลดต้นทุน ได้เข้าฝึกอบรมการเพาะเห็ดจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นการเพาะเห็ดนางฟ้า ปรากฏว่าได้ผลดี จึงได้เช่าแผงในตลาดคอยสะเด็ดและนำผลผลิตที่ได้ไปขาย นอกจากเพาะเห็ดนางฟ้า ได้ปลูกไม้ผล เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา และเลี้ยงกระต่าย เพื่อให้เกิดรายได้รายได้ต่อเนื่อง คนที่ช่วยทำการเกษตรคือแม่ของคุณอัศราภรณ์และสามีของคุณอัศราภรณ์

ง. คุณอมร สุภา

คนที่สี่ที่ได้สัมภาษณ์คือ คุณอมร สุภา อยู่หมู่ที่ 4 บ้านโป่งกุ่ม คนส่วนมากเรียกท่านว่า “น้อยมา” ท่านถูกแนะนำโดยคุณกิตติภัทร์ เพราะว่าเคยอยู่กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงหมูป่าด้วยกัน แต่คุณกิตติภัทร์เลิกเลี้ยงจึงแนะนำให้ผู้วิจัยไปหาคุณอมร ในเรื่องการเลี้ยงหมูป่าแบบหมูหลุม คุณอมรเป็นคนอารมณ์ดีมีความเป็นมิตร เมื่อได้สัมภาษณ์ท่านๆได้เล่าประวัติชีวิตที่ผ่านมา ท่านเคยเป็นตำรวจ

ตระเวนขายแดนมาก่อนแต่เกิดอุบัติเหตุจึงได้ปลดประจำการ คุณอมรได้ให้ความร่วมมือและยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการทำกรเกษตรที่ใช้เลี้ยงชีพหลังจากปลดประจำการให้กับนักเรียน

ข้อมูลที่ได้จากคุณอมร สุภา

เมื่อไม่ได้ประจำการแล้ว คุณอมร สุภา ได้กลับมาอยู่ที่บ้าน ต้องการที่จะทำงาน ได้ซื้อที่ดิน จำนวน 15 ไร่ ทำการเกษตร ช่วงแรกได้ทำการปลูกพืชไร่ เพราะมีอายุสั้น ได้เงินเร็ว แต่เกิดปัญหาเพราะตนเองไม่มีความรู้ จึงเปลี่ยนไปปลูกกล้วย และได้เข้ารับการอบรมความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริในเรื่องการปลูกไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงหมูป่า จนเกิดความสนใจ ได้หาพันธุ์หมูป่าจากที่ต่างๆ เพื่อนำมาเลี้ยงเพาะพันธุ์ไว้จำหน่าย และได้ร่วมกับคนอื่นๆ ในชุมชนสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าขึ้น อาหารได้นำมาเลี้ยงหมูได้จากผลผลิตในสวนผลไม้ เช่นฝรั่ง กล้วย มะละกอ ผลไม้ปลูกไว้ทาน และขาย ผลผลิตไหนที่ไม่ได้คุณภาพหรือไม่ดี นำไปให้กับหมู คนที่ช่วยทำงานในไร่คือภรรยาของคุณอมร

จ. คุณสุจิน แสงแก้ว

คนที่ทำทิววิจัยได้กลับไปสัมภาษณ์ คุณสุจิน แสงแก้ว ครูภูมิปัญญาที่ได้ร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์ คุณสุจิน ถึงแม้จะร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์แต่การตอบคำถามยังตอบตื้นๆ ซ้ำๆ เพราะว่ากลัวข้อมูลที่ทิววิจัยจะได้ไม่ตรงประเด็นทางที่ทิววิจัยจึงเปลี่ยนวิธีจากนั่งถามเป็นการเดินไปถามไป เพื่อให้คุณสุจินได้ตอบอย่างสบายใจ

ข้อมูลที่ได้จากคุณสุจิน แสงแก้ว

เคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยวไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดความท้อแท้ ไม่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จุดเปลี่ยนของชีวิต เริ่มจากได้รับความรู้ในเรื่องการเลี้ยงกบและการสนับสนุนพันธุ์กบจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ช่วงแรกเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคภายในครอบครัว ต่อมาเริ่มเลี้ยงไว้ขายแต่ราคาไม่ค่อยดีเพราะถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา จึงได้หันมาเพาะลูกกบขายและสร้างเครือข่ายในการเพาะพันธุ์กบ แต่ละปีคุณสุจินจะเพาะพันธุ์ลูกกบได้ประมาณ 150,000 ตัว แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ซื้อ จึงคิดที่จะเพิ่มจำนวนพ่อแม่พันธุ์และจำนวนบ่อกบของตนเอง นอกจากนี้เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเพาะพันธุ์กบ ได้มีการเพาะพันธุ์ปลาสวยงาม และนกสวยงาม เพื่อให้มีรายได้ทั้งปี

4.4 ราษฎรผู้มีปัญญาและองค์ความรู้ราษฎรผู้มีปัญญา

4.4.1 นายอุ้นเรือน เกิดสุข อายุ 47 ปี

บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 1 ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

อาชีพ ทำสวน รายได้ 10,000 บาทต่อเดือน

จบการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

แนวคิดของนายอุ้นเรือนคือ พัฒนาเกษตรพอเพียงในลักษณะของเกษตรผสมผสานยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทำการเกษตรให้มีรายได้ทุกฤดูกาล ในอดีตนายอุ้นเรือนจะทำอาชีพเชิงเดี่ยวคือทำชาเมี่ยง แต่ปรับจากสวนเมี่ยงมาเป็นเกษตรผสมผสานทำให้มีรายได้ทุกฤดูกาล หน้าแล้งมีน้ำจากโครงการพระราชดำรินับสนุนในการทำฝายน้ำล้น โดยเฉพาะเห็น เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ อาชีพหลักคือการทำเมี่ยงในฤดูฝน มีกิจกรรมเสริมคือ ไม้ผลหลังจากนั้นก็มาผสมผสานกิจกรรมการแปรรูปผลผลิต แปรรูปน้ำเสาวรส แปรรูปเห็ด

การปลูกพืชในไร่สวนผสม

ไม้ผล

- ส้มโอ ลำไย มะม่วง ลิ้นจี่ เงาะ มะเฟือง มะไฟ ขนุน ฝรั่ง ทับทิม พลับ แก้วลัด ลูก

ท้อ มะพร้าว ทุเรียน มะปราง ส้มเขียวหวาน

พืชผัก

- ชาโยเต้ เพกา ลงลาว ดอกต้าง หมากผู้ ชะอม

สมุนไพร

- ตะไคร้ มะกรูด ผักไผ ตะค้ำน สารระแน้ มะนาว กะเพรา

พืชไร่

- กาแฟ

4.4.2 นายกิตติภัทร์ แซ่จ่า อายุ 27 ปี

บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 2 ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

อาชีพ เกษตรกร

จบการศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ สาขาเกษตรศาสตร์

เริ่มทำการเลี้ยงโคพื้นเมืองกับสัตว์เลี้ยงต่างๆ และพืชผล ในขณะที่กำลังดำเนินการก็มีปัญหา เรื่องของสัตว์เลี้ยง ล้มตายและพืชผลทางการเกษตรก็ถูกแมลงรบกวน จากนั้นก็วางแผนเปลี่ยนมาทำไม้ดอกไม้ประดับและขยายพันธุ์ต้นไม้นานาชนิด ได้แก่ ถัวยาเซลส์ ลีลาวดี เศรษฐี เรือนนอก ไม้ดอกไม้ประดับไม่มีปัญหา มาก ทำติดต่อกันมานานเป็นเวลา 10 กว่าปี

4.4.3 นางอัคราภรณ์ แก้วชมพู อายุ 38 ปี

บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 5 ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

อาชีพ เกษตรกร

จบการศึกษา ปริญญาตรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

การเกษตรที่ทำมีการปลูกแบบผสมผสาน คือมีการเพาะเห็ด เลี้ยงกระต่าย เลี้ยงกบ ปลูกเงาะ ลำไย ลิ้นจี่ สวนเสาวรส และเลี้ยงปลา การทำเกษตรแบบผสมผสาน ผลดีคือปลูกหลายๆ อย่างอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ออกผลก็ได้กินและขายตลอดทั้งปีเลย เช่น ปลูกทั้งลิ้นจี่ เงาะ ลำไย และมะม่วง โดยการแบ่งพื้นที่ปลูกให้เท่าๆ กัน ได้ผลผลิตนำไปขายและเก็บไว้รับประทาน ผลผลิตทางเกษตรไม่มีขาด ผลผลิตที่ได้นำไปจำหน่ายเองที่ตลาดดอยสะเก็ด แต่ได้ผลผลิตจำนวนมากจะส่งขายที่ตลาดเมืองใหม่ในตัวเมืองเชียงใหม่

4.3.4 นายสุจิน แสงแก้ว อายุ 43 ปี

บ้านเลขที่ 101/2 หมู่ที่ 6 ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

จบการศึกษา วิทยาลัยเกษตรสันป่าตอง

เมื่อก่อนทำการเกษตรเชิงเดี่ยวไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดความท้อแท้ ทำไปเท่าไรก็ไม่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จุดเปลี่ยนของชีวิต เริ่มจากได้รับความรู้ในเรื่องการเลี้ยงกบและการสนับสนุนพันธุ์กบจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ช่วงแรกเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคภายในครอบครัว ต่อมาเริ่มเลี้ยงไว้ขายแต่ราคาไม่ค่อยดี เพราะถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา จึงได้หันมาเพาะลูกกบขายและสร้างเครือข่ายในการเพาะพันธุ์กบ แต่ละปีคุณสุจินจะเพาะพันธุ์ลูกกบได้ประมาณ 150,000 ตัว แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ซื้อ จึงคิดที่จะเพิ่มจำนวนพ่อแม่พันธุ์และจำนวนบ่อของตนเอง นอกจากนี้เมื่อสิ้นสุดฤดูการเพาะพันธุ์กบ ได้มีการเพาะพันธุ์ปลาสวยงาม และนกสวยงาม เพื่อให้มีรายได้ทั้งปี

4.3.5 นายอมร สุภา อายุ 53 ปี

บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 4 ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่

เดิมรับราชการตำรวจตระเวนชายแดน แต่เกิดอุบัติเหตุระหว่างปฏิบัติหน้าที่ขาขาด ทางราชการจึงให้ปลดประจำการ เมื่อกลับมาอยู่ที่บ้านจึงต้องการที่จะทำงานจึงได้ซื้อที่ดิน จำนวน 15 ไร่ และได้ทำการเกษตร ช่วงแรกๆ ได้ทำการปลูกพืชไร่เพาะมีอายุสั้นได้เงินเร็ว แต่เกิดปัญหาเพราะตนเองไม่มีความรู้ จึงเปลี่ยนไปปลูกฝรั่งและลำไย ได้เข้ารับการอบรมความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริในเรื่องการปลูกไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงหมูป่า ต่อมาได้หาพันธุ์หมูป่าจากที่ต่างๆ เพื่อนำมาเลี้ยงเพาะพันธุ์ไว้จำหน่าย และได้ร่วมกับชาวบ้านคนอื่นๆ ในชุมชนสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าขึ้น ทั้งนี้วัตถุดิบที่ได้นำมาเลี้ยงหมูได้จากผลผลิตในสวนผลไม้ เช่น ฝรั่ง กุ้งฝอย มะละกอ ซึ่งผลไม้เหล่านี้ปลูกไว้ทานบ้าง ขายบ้าง อันไหนที่ไม่ได้คุณภาพหรือไม่ดี ก็นำมาเลี้ยงหมู งานอดิเรกชอบการตกปลา มีความรู้ความชำนาญในการตกปลาเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 5 ความสอดคล้องของกรณีปัญญากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรณีปัญหา	มีเหตุผล	มีภูมิคุ้มกัน	มีความพอประมาณ	มีความรู้	มีคุณธรรม
อุ้นเรื่อน	พืชบางอย่างสามารถปลูกได้ก็ปลูกเองไม่ต้องไปซื้อกินแต่บางอย่างปลูกไม่ได้ก็ต้องซื้อจะได้เกิดรายได้หมุนเวียน	รายได้หลักมาจากการเพาะเห็ดหอมการปลูกชาเมี่ยง มีการปลูกล้วนผสม เลี้ยงกบ เลี้ยงไว้เป็นอาหาร	อาหารของคุณอุ้นเรื่อนมาจากพืชผักผลไม้ที่อยู่ในสวน	- สามารถกำหนดระยะเวลาการออกดอกของเห็ดหอม - การปลูกล้วนผสม	แบ่งปันผลผลิตที่ได้ให้กับเพื่อนบ้าน และขายผลผลิตในราคาที่เหมาะสม
สุจิน	เพาะพันธุ์กบเท่าที่มีอยู่ได้ถึงแม้จะมีความต้องการแต่ละปีจำนวนมากไม่เหนื่อยจนเกินตัวและลดความเสี่ยงในการจำหน่าย	เพาะพันธุ์กบเป็นงานหลักเมื่อหมดฤดูเพาะพันธุ์กบจะเพาะพันธุ์ปลาสวยงามนกสวยงามให้มีรายได้ตลอดทั้งปี	ทำการเพาะพันธุ์กบตามปัจจัยการผลิตที่ตนเองมีไม่ได้กู้ยืมเงินเกิดความสบายใจในการทำงาน	- การเพาะพันธุ์กบ - การเพาะพันธุ์ปลาสวยงาม	จำหน่ายลูกกบในราคาที่เหมาะสมและให้ความรู้ในการเลี้ยงกบแก่ผู้ที่สนใจ

ตารางที่ 5 ความสอดคล้องของกรณีปัญญากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

กรณีปัญหา	มีเหตุผล	มีภูมิคุ้มกัน	มีความพอประมาณ	มีความรู้	มีคุณธรรม	
อมร	ผล ไม้และพืชผักที่ปลูกได้ก็นำมาปลูก ไร่พื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุด ไร่ไม่ให้เกิดดินว่างเปล่า	ปลูกพืชไร่ไว้สร้างรายได้ ไร่ผลปลูกไว้กิน เมื่อเหลือกินจึงขาย ถ้าผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ก็นำไปให้สัตว์ มูลสัตว์ก็มาเป็นปุ๋ย	รายได้หลักมาจากการขยายพันธุ์ไม้ประดับขาย มีการเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ปลูกพืชผักไว้กิน เพื่อลดรายจ่าย	ใช้แรงงานในครอบครัวเพื่อลดต้นทุนการผลิตและได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน	- การปลูกพืชไร่ - การเลี้ยงหมูป่า - การปลูกไม้ผล	แบ่งปันพ่อแม่พันธุ์ และให้ความรู้คนที่สนใจเลี้ยงหมูป่า
กิตติภักดิ์	เลือกขยายพันธุ์ไม้ประดับตามที่ต้องการใช้ และมีคนสั่งซื้อถ้าผลิตแบบเลื่อยเปื่อยจะจำหน่ายยาก	รายได้หลักมาจากการขยายพันธุ์ไม้ประดับขาย มีการเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ปลูกพืชผักไว้กิน เพื่อลดรายจ่าย	ใช้แรงงานในครอบครัวเพื่อลดต้นทุนการผลิตและได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน	- การขยายพันธุ์พืช - การปลูกไม้ผล - การเลี้ยงสัตว์	ทำ การเกษตรด้วยใจรัก มีความมานะ อุสาหะไม่ย่อท้อ	
อัคราภรณ์	ผลผลิตที่ปลูกได้นำไปขายเองเพื่อป้องกันการถูกกดราคา เมื่อมีผลผลิตจำนวนมากจึงจะขายให้พ่อค้าคนกลาง	เพาะเห็ดนางฟ้าเป็นรายได้หลัก ปลูกเสาวรส เลี้ยงกระท้าย รายได้เสริมปลูกผลไม้ไว้รับประทาน	ใช้แรงงานในครอบครัวเพื่อลดต้นทุนการผลิตและได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน	- การเพาะเห็ดนางฟ้า - การปลูกเสาวรสน - การเลี้ยงกระท้าย	มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน	

4.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4.1 วิเคราะห์ประเด็นและเนื้อหาการเกษตรที่นักเรียนสนใจ

นำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 จำนวน 36 คนมาร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อหาความต้องการของนักเรียนในเนื้อหาของวิชาเกษตรชีวภาพ ศูนย์เกษตรอินทรีย์ โดยแบ่งกลุ่มเป็น 6 กลุ่ม คละชั้น ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดในเรื่องที่ตนเองต้องการเรียน เมื่อได้ข้อตกลงภายในกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มเปลี่ยนกันนำเสนอความต้องการของตน ความสนใจของนักเรียนมีความหลากหลาย ดังตาราง

ตารางที่ 6 ความสนใจของนักเรียนต่อเนื้อหาวิชาเกษตรชีวภาพ

กลุ่มที่	ความสนใจ								รวม
	ปลา	หมู	กบ	ไก่	ไม้ผล	ไม้ดอก	เห็ด	ผัก	
1	2	1	1		1		1		6
2	1	1		1	2	1			6
3	3					2		1	6
4	1		1	1	1	1	1		6
5		1				2	2	1	6
6	2			2			2		6
รวม	9	3	2	4	4	6	6	2	36

ภาพที่ 5 นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาเกษตรชีวภาพ

4.4.2 วิเคราะห์แนวทางของหลักสูตรเกษตรผสมผสานจากทัศนะของเกษตรกร

เมื่อความต้องการของนักเรียนมีความหลากหลาย การสร้างเนื้อหาในบทเรียนเป็นไปได้ยากเพราะเวลาในแต่ละเทอมมีจำกัด โดยในการทำหลักสูตรครั้งนี้ผู้วิจัยและนักเรียน ได้มีโอกาสไปดูการดำเนินงาน ของ คุณสุรชัย มรกตวิจิตรการหรือ เสียดแดง ซึ่งทำเกษตรแบบผสมผสาน มีการทำการเกษตรที่หลากหลาย คุณสุรชัย เริ่มต้นจากการเลี้ยงสัตว์ตามความถนัดทั้งปลา หมู ไก่ วัว กบ ต่อมาได้พืชผักสวนครัว ทำการเพาะเห็ด กลายเป็นไร่นาสวนผสม ที่ทำทุกอย่างเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพระยะเวลาไม่กี่ปี สุรชัยกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ต่อสิ่งที่ตัวเองลงมือกระทำอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายถึงการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ การเลี้ยงหมูหลุม การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงวัว การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบ การทำก๊าซชีวภาพจากมูลสัตว์ การนำของเหลือจากสัตว์ไปเลี้ยงพืช และการนำของเหลือจากพืชไปใช้กับสัตว์ จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ครูเกิดแนวความคิดการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

4.4.3 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนของประเด็นและเนื้อหาที่นักเรียนต้องการ

ในการทำเกษตรแบบผสมผสานมีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายประกอบกับวิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นให้ทำการเกษตรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ อยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรม นำมาเทียบกับความสนใจที่มีความต้องการที่หลากหลาย จึงมีความเป็นไปได้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นวิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4.4 รวบรวมทีมวิจัยจากครูและนักเรียนที่สมัครใจ

ต้องการทีมวิจัยที่ร่วมกันทำงานวิจัยเพื่อทำหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ได้ทำการแจ้งกับครูทุกท่านในที่ประชุมประจำสัปดาห์ เรื่องการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นวิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องการให้ครูและนักเรียนร่วมกันจัดทำ ปรากฏว่ามีครูสองท่านสนใจในการร่วมกันจัดทำหลักสูตรนี้ คือ ครูเรวดี ศรีบุญเรือง และครูรัชช ชนินกุล นอกจากนี้สองท่านนี้ได้ขอความร่วมมือจากครูธงชัย บุญมาเลิศ และครูกาญจนา จันทร์หาพูน เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล

ได้ขอความร่วมมือจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการทำวิจัย ทุกคนก็ยอมรับและให้ความร่วมมือในการช่วยกันทำหลักสูตรท้องถิ่นวิถีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทีมร่วมทำงานวิจัยจำนวน 16 คน ประกอบด้วยครู 5 คน และนักเรียนจำนวน 11 คน

ภาพที่ 6 ทีมวิจัยหลัก

4.4.5 เลือกกรณีปัญหาจากเกณฑ์ที่ทีมวิจัยได้พัฒนาร่วมกัน

4.4.5.1 ฐานกรณีปัญหา

ทีมวิจัยเดินทางไปบ้านของคุณสุจิน แสงแก้ว เพื่อศึกษาและดูการปฏิบัติงาน คุณสุจินทำการเกษตรโดยลำพัง บริเวณบ้านมีการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดได้แก่ กบ ปลาทอง นกยูง แม่นกสวยงามหลายพันธุ์ คุณสุจินได้อธิบายในการทำการเกษตรของตัวเองว่า “การเลี้ยงกบเป็นงานหลักในหนึ่งปีจะทำการเพาะพันธุ์กบเพื่อขายหนึ่งครั้งประมาณ 4 เดือนต่อจากนั้นจะทำการเพาะปลาทองต่อจนกว่าฤดูเพาะกบจะมาถึงแต่ตลอดทั้งปีจะเพาะพันธุ์นกสวยงามไปด้วย ” การทำการเกษตรของคุณสุจินจึงมีรายได้ตลอดทั้งปี ทีมวิจัยได้ขอความร่วมมือจากคุณสุจินในการทำงานวิจัยและเชิญเป็นกรณีปัญหา

4.4.5.2 ร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์กรณีปัญหา

ครูและนักเรียนที่ร่วมกันทำงานวิจัยในครั้งนี้ได้เดินทางไปยังบ้านของคุณสุจิน แสงแก้ว เพื่อร่วมกันทำแบบสัมภาษณ์กรณีปัญหา โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจถึงการทำแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลของกรณีปัญหาที่ต้องการ จากนั้นให้คุณสุจินได้เล่าประวัติ และการดำเนินงานที่ได้ทำอยู่ รวมไปถึงคำถามที่ถูกละเลยจากผู้ที่มาดูงานบ่อยๆ เมื่อคุณสุจินเล่าให้ฟังจบแล้ว ทุกคนที่ไปด้วยกันได้ช่วยกันคิดและร่วมกันตั้งคำถาม และจากการบอกเล่าของคุณสุจิน ทำให้ได้เกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงเพิ่มอีกคน คือ คุณกิตติภัทร์ เจริญจา ทำการเกษตรแบบผสมผสานมีการปลูกไม้ผล และเลี้ยงสัตว์

ผลจากการร่วมกันคิดแบบสัมภาษณ์ทำให้ได้แบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ การศึกษา ที่อยู่ และระยะเวลาในการทำการเกษตร ตอนที่ 2 เป็นการแสดงความคิดเห็น เป็นคำถามที่จะนำมาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการเกษตรแบบพอเพียง ของภูมิปัญญา มีด้วยกัน 11 คำถาม ได้แก่

1. ท่านมีแรงบันดาลใจอะไรในการทำการเกษตรแบบพอเพียง
2. ท่านได้รับความรู้ในการทำการเกษตรแบบพอเพียงมาจากที่ใด
3. ท่านเริ่มต้นในการทำการเกษตรแบบพอเพียงอย่างไร
4. ท่านทำกิจกรรมการเกษตรแบบพอเพียง อะไรบ้าง
5. ท่านประสบปัญหาอะไรบ้างในการทำการเกษตรแบบพอเพียงและแก้ไขอย่างไร
6. แต่ละกิจกรรมการเกษตรที่ท่านทำอยู่ กิจกรรมไหนที่ท่านถือว่าเป็นกิจกรรมสร้างรายได้ เพราะเหตุใด
7. ท่านได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดบ้าง อย่างไร
8. ครอบครัวของท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเกษตรหรือไม่ อย่างไร
9. ท่านได้มีการจำหน่ายผลผลิตของท่านอย่างไร
10. ในการจำหน่ายผลผลิตของท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง และท่านมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
11. ท่านคิดว่าท่านจะสามารถพัฒนาการเกษตรแบบพอเพียงที่ท่านทำอยู่อย่างไรบ้าง

4.4.5.3 สัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา

ก. คุณกิตติภัทร์ เชิงจา

การสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญานักเรียนได้ร่วมในการไปสัมภาษณ์ด้วยโดยเกษตรกร ท่านแรกที่ได้ไปสัมภาษณ์คือ คุณกิตติภัทร์ เชิงจา อยู่หมู่ที่ 3 บ้านแม่หวาน ก่อนที่จะไปทีมวิจัยยังไม่ทราบที่ตั้งของบ้านคุณกิตติภัทร์ ทีมวิจัยใช้วิธีสอบถามจากชาวบ้านในหมู่บ้าน เมื่อไปถึงไร่ของโกสินทร์ผู้วิจัยได้เจอเขากำลังเพาะกล้าไม้อยู่จึงได้บอกวัตถุประสงค์ที่พานักเรียนมา และขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ซึ่งคุณกิตติภัทร์ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และได้แนะนำเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงอีกท่านให้ผู้วิจัย คือคุณอมร สุภา หรือน้อยมา

ข้อมูลที่ได้จากคุณกิตติภัทร์ เชิงจา

แรงบันดาลใจในการทำการเกษตรแบบพอเพียงเกิดจากการซึมซับวิถีชีวิตการทำเกษตรจากปู่ย่า จึงอยากรักษาวินัยเกษตรจากคุณปู่คุณย่าไว้ ความรู้ที่ได้มาจากการฝึกอบรมจาก

หน่วยงานต่างๆ และจากการค้นคว้าด้วยตนเองเมื่อสนใจในเรื่องใดแล้วจะสืบหาแหล่งแล้วขอเรียน ปัจจุบันงานหลักคือการขยายพันธุ์ไม้ประดับ การจำหน่ายไม้ประดับจะมีคนมารับซื้อถึงที่ มีการปลูกไม้ผล เลี้ยงปลา คนที่ช่วยงานมีแม่ของกิตติภัทร์และจ้างชาวบ้านมาช่วยเป็นบางครั้ง

ข. คุณอุ๋นเรือน เกิดสุข

คนที่สองได้ไปสัมภาษณ์คุณอุ๋นเรือน เกิดสุข อยู่หมู่ที่ 1 บ้านปางน้ำฤ เนื่องจากคุณอุ๋นเรือนมีคนเข้ามาดูงานและเยี่ยมชมการดำเนินงานบ่อย จึงทำให้เกิดความคุ้นเคยกับการตอบคำถามเป็นอย่างดีทำให้ได้ข้อมูลและความรู้จากการสัมภาษณ์ คุณอุ๋นเรือนได้แนะนำเกษตรที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงให้กับผู้วิจัย คือคุณอัศราภรณ์

ข้อมูลที่ได้จากคุณอุ๋นเรือน เกิดสุข

คุณอุ๋นเรือนเคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้รายได้ไม่พอตลอดปี ได้เปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร มาทำการเกษตรแบบผสมผสาน ความรู้ที่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รายได้หลักของคุณอุ๋นเรือนมาจากการเพาะเห็ด และการปลูกชาเมี่ยง ไม้ผลที่ปลูกมีหลายอย่าง เช่น เสาวรส ส้มโอ มะพร้าว พลับ เงาะ และมีอื่นๆอีก ส่วนใหญ่ปลูกไว้กิน เมื่อเหลือกินจะนำไปขาย คนที่ช่วยงานคือภรรยาช่วยกันอยู่สองคนแต่ถ้ามีงานมากจะจ้างชาวบ้านมาช่วยเป็นบางครั้ง

ภาพที่ 7 นักเรียนสัมภาษณ์คุณอุ๋นเรือนที่โรงเพาะเห็ดหอม

ค. คุณอัคราภรณ์ แก้วชมพู

คนที่สามที่มิวิจัยวิจัยได้ไปสัมภาษณ์ ตามคำแนะนำของคุณอุ๋นเรื่อน คือ คุณอัคราภรณ์ แก้วชมพู อยู่หมู่ที่ 5 บ้านปางแฟน เมื่อผู้วิจัยได้พบได้แนะนำตัว และบอกวัตถุประสงค์การมาพบในครั้งนี้ เมื่อเราได้สัมภาษณ์เกิดความสนใจในเรื่องราวการเกษตรและการดำเนินชีวิต เพราะ คุณอัคราภรณ์เคยเป็นครูมาก่อนแต่ลาออกมาทำอาชีพเกษตร และยังมีการจำหน่ายผลผลิตของตนเองโดยการนำไปขายเองที่ตลาด เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์เสร็จคุณอัคราภรณ์ยินดีที่จะให้ความรู้และสอนนักเรียน

ข้อมูลที่ได้จากคุณอัคราภรณ์ แก้วชมพู

เมื่อลาออกจากการเป็นครู คุณอัคราภรณ์ ได้กลับมาทำการเกษตรที่บ้านสิ่งแรกที่ทำคือการเพาะเห็ดหอม แต่ต้นทุนสูงจึงคิดหาวิธีลดต้นทุน ได้เขาฝึกอบรมการเพาะเห็ดจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นการเพาะเห็ดนางฟ้า ปรากฏว่าได้ผลดี จึงได้เช่าแผงในตลาดคอยสะเก็ดและนำผลผลิตที่ได้ไปขาย นอกจากเพาะเห็ดนางฟ้า ได้ปลูกไม้ผล เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา และเลี้ยงกระต่าย เพื่อให้เกิดรายได้รายได้ต่อเนื่อง คนที่ช่วยทำการเกษตรคือแม่ของคุณอัคราภรณ์และสามีของคุณอัคราภรณ์

ภาพที่ 8 นักเรียนร่วมกันสัมภาษณ์คุณอัคราภรณ์

ง. คุณอมร สุภา

คนที่สี่ที่ไปสัมภาษณ์คือ คุณอมร สุภา อยู่หมู่ที่ 4 บ้านโป่งกุ่ม คนส่วนมากเรียกท่านว่า “น้อยมา” ท่านถูกแนะนำโดยคุณกิตติภัทร์เพราะว่าเคยอยู่กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงหมูป่าด้วยกัน แต่คุณกิตติภัทร์เลิกเลี้ยงจึงแนะนำให้ผู้วิจัยไปหาคุณอมร ในเรื่องการเลี้ยงหมูป่าแบบหมูหลุม คุณ

อมรเป็นคนอารมณ์ดีมีความเป็นมิตร เมื่อเราได้สัมภาษณ์ท่านๆ ได้เล่าประวัติชีวิตที่ผ่านมาอย่างสนุกสนานแต่เต็มไปด้วยความสูญเสียเพราะท่านเคยเป็นตำรวจตระเวนชายแดนมาก่อน คุณอมรได้ให้ความร่วมมือและยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรที่ใช้เลี้ยงชีพหลังจากปลดประจำการให้กับนักเรียน

ข้อมูลที่ได้จากคุณอมร สุภา

เมื่อไม่ได้ประจำการแล้ว คุณอมร สุภาได้กลับมาอยู่ที่บ้านจึงต้องการที่จะทำงานจึงได้ซื้อที่ดิน จำนวน 15 ไร่และได้ทำการเกษตร ตอนแรกๆได้ทำการปลูกพืชไร่เพราะมีอายุสั้นได้เงินเร็ว แต่เกิดปัญหากับเพราะตนเองไม่มีความรู้ จึงเปลี่ยนไปปลูกไม้ผล และได้เข้ารับทราบความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริในเรื่องการปลูกไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงหมูป่า จนเกิดความสนใจ ได้หาพันธุ์หมูป่าจากที่ต่างๆเพื่อนำมาเลี้ยงขยายพันธุ์ไว้จำหน่าย และได้ร่วมกับคนอื่นๆในชุมชนสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าขึ้นอาหารได้นำมาเลี้ยงหมูได้จากผลผลิตในสวนผลไม้ เช่นฝรั่ง กล้วย มะละกอ ผลไม้เหล่านี้ปลูกไว้ทานบ้าง ขายบ้าง อันไหนที่ไม่ได้คุณภาพหรือไม่ดี ก็นำมาให้กับหมู คนที่ช่วยทำงานคือภรรยาของคุณอมร

จ. คุณสุจิน แสงแก้ว

คนที่ทำผู้วิจัยได้กลับไปถามคุณสุจิน แสงแก้ว ครุภูมิปัญญาที่ได้ร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์ คุณสุจินถึงแม้จะร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์แต่การตอบคำถามยังตอบติดๆขัดๆ เพราะว่ากลัวข้อมูลที่ทีมวิจัยจะได้ไม่ตรงประเด็นทางทีมวิจัยจึงเปลี่ยนวิธีจากนั่งถามเป็นการเดินไปถามไป เพื่อให้คุณสุจินได้ตอบอย่างสบายใจ

ข้อมูลที่ได้จากคุณสุจิน แสงแก้ว

เมื่อก่อนทำการเกษตรเชิงเดี่ยวไม่ประสบผลสำเร็จในการทำเกษตรเชิงเดี่ยว

ความท้อแท้ในใจจึงเกิดขึ้น ทำไปเท่าไรก็ไม่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้จุดเปลี่ยนของชีวิตก็เริ่มขึ้น ได้รับความรู้ในเรื่องการเลี้ยงกบและการสนับสนุนพันธุ์กบจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตอนแรกเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคภายในครอบครัว ต่อมาได้เลี้ยงไว้ขายแต่ราคาไม่ค่อยดีถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา จึงได้หันมาเพาะเป็นลูกกบขายและสร้างเครือข่ายในการเพาะพันธุ์กบแต่ละปีคุณสุจินจะเพาะพันธุ์ลูกกบได้ประมาณ 150,000 ตัว แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงคิดที่จะเพิ่มจำนวนพ่อแม่พันธุ์และจำนวนบ่อกบของตนเอง เมื่อสิ้นสุดฤดูการเพาะพันธุ์กบ ได้มีการเพาะพันธุ์ปลาสวยงาม และนกสวยงาม เพื่อให้มีรายได้ทั้งปี

4.4.6 กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรจากองค์ความรู้ของครุภูมิปัญญา

เมื่อทีมวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครุภูมิปัญญาทั้งห้าคนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้ทำการระดมความคิดในการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร โดยการนำเอาคำตอบจากครุภูมิปัญญาที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และจากการบันทึกด้วยกล้องวิดีโอให้กับครูที่ร่วมทำการวิจัยได้ศึกษา เมื่อทุกคนได้ศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงให้ทุกคนเสนอความคิดเห็น ครูวัช ชนินกุล ได้ให้ความเห็น การที่ให้นักเรียนเข้าเรียนกับครุภูมิปัญญาควรให้เรียนวิถีชีวิตครุภูมิปัญญาแต่ละคน เพื่อให้เห็นการดำเนินชีวิตและความสอดคล้องของกิจกรรมต่างๆที่ครุภูมิปัญญาแต่ละท่าน ได้ปฏิบัติ ครูทุกท่านเห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว จึงได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตร แยกออกเป็น 5 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 7 กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรจากองค์ความรู้ของครุภูมิปัญญา

ครุภูมิปัญญา	เนื้อหาที่สอน
กิตติภักดิ์ เชียงจา	การขยายพันธุ์ไม้ประดับ การสร้างบ้านดิน
อุ้นเรือนเกิดสุข	การเพาะเห็ดหอม การปลูกชาเมี่ยง การปลูกสวนผสมผสาน
อัศราภรณ์ แก้วชมพู	การเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงกระต่าย การปลูกเสาวรส
อมร สุภา	การเลี้ยงหมูป่า การปลูกพืชไร้พ้อเพียง การดูแลสวน
สุจิน แสงแก้ว	การเพาะพันธุ์กบ การเลี้ยงปลาสวยงาม

4.4.7 จัดทำแผนปฏิบัติการทดลองการเรียนรู้

ก. นวัตกรรมครุภูมิปัญญา

เพื่อต้องการที่จะทดลองให้นักเรียนเข้าเรียนกับครุภูมิปัญญาจึงได้เข้าหารือกับ

ครุภูมิปัญญาเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเนื้อหาและนัดเวลา ได้เรื่องที่ครุภูมิปัญญาแต่ละท่านจะสอนคือ คุณอุ้นเรือน สอนเรื่องการเพาะเห็ดหอม คุณสุจิน สอนเรื่องการขยายพันธุ์กบคุณอัศราภรณ์ สอนการเพาะเห็ดนางฟ้า คุณกิตติภักดิ์ สอนการขยายพันธุ์พืช คุณอมร สอนเรื่องการเลี้ยงหมูป่า และการตัดหญ้า

ภาพที่ 9 ทหารเรือกับคุณกิตติภัทร์เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนและนัดหมายเวลามาเรียน

ข. นักเรียนเตรียมคำถามและอุปกรณ์

ก่อนที่จะนำนักเรียนไปเรียนกับครูภูมิปัญญาได้บอกถึงวิธีการเรียน โดยนักเรียนจะไปเรียนตั้งแต่เวลา 9.00 น. จนถึงเวลา 16.00 น. ในช่วงเช้า (9.00น. – 12.00น.)นักเรียนเรียนภาคปฏิบัติตามที่ครูภูมิปัญญาแต่ละท่านได้เตรียมการไว้ ในช่วงบ่าย (เวลา 13.00 น. – 16.00 น.)นักเรียนเตรียมคำถามที่ตนเองสนใจ อยากรู้ เกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบพอเพียงของครูภูมิปัญญา นำไปถามพร้อมกับเก็บข้อมูลเพื่อนำมาอภิปรายหน้าชั้นและเขียนหนังสือทำมือ แจกเรื่องที่ครูภูมิปัญญาแต่ละท่านจะสอนให้นักเรียนรู้ เมื่อนักเรียนทราบเรื่องที่จะเรียนแล้วให้แบ่งกลุ่ม ออกเป็น 5 กลุ่มเพื่อเข้าเรียนกับครูภูมิปัญญาทั้ง 5 ท่าน ตามความสนใจ และให้เขียนคำถามที่ตนเองสนใจ พร้อมกับให้แต่ละกลุ่มเตรียมกล้องถ่ายรูปเพื่อเก็บข้อมูลมาประกอบการทำหนังสือทำมือด้วย

กลุ่มที่1 นางสาวอามี่ และเด็กชายทนง สนใจเรียนกับคุณกิตติภัทร์

กลุ่มที่2 เด็กหญิงวราลี และนายศิวัช สนใจเรียนกับคุณอมร

กลุ่มที่3 นางสาวอภิญา และเด็กชายปัญญา สนใจเรียนกับคุณอุ้นเรือน

กลุ่มที่4 เด็กชายปกรณ์ และนางสาวอำภา สนใจเรียนกับคุณอัศราภรณ์

กลุ่มที่5 นายสมชาย นายจิรศิลป์ และนายสิริณัฐ์ สนใจเรียนกับคุณสุจิน

นักเรียนแต่ละคนตั้งคำถามเพื่อถามครูภูมิปัญญาทั้ง 5 ท่านๆละ 10 คำถาม รวมนักเรียนตั้งคำถาม 50 คำถาม แล้วแยกคำถามที่จะถามครูภูมิปัญญาให้แต่ละกลุ่มที่จะไปเรียน โดยแต่ละกลุ่มตัดคำถามที่เหมือนกันออกและสามารถเลือกถามคำถามที่คิดว่าเป็นประโยชน์ในการทำหนังสือได้

4.4.8 ทดลองจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มที่ 1 นางสาวอาหมี และเด็กชายทง เรียนกับคุณกิตติภัทร์
ชั้นตอน

1. เตรียมทีมนักเรียน

มีเพื่อนร่วมไปเก็บข้อมูลด้วยกันคือ นายศิวซ์ (ช่วยบันทึกภาพ)
นางสาวอภิญาและนางสาวราลี (ช่วยเก็บข้อมูล)

2. ทำความรู้จัก

เมื่อถึงยังไรของคุณกิตติภัทร์ทั้งหมดได้เข้าทักทายและสร้าง

ความคุ้นเคย

3. เรียนรู้โรงขยายพันธุ์ถั่วบาเซล

คุณกิตติภัทร์ได้นำไปโรงขยายพันธุ์ถั่วบาเซลเพื่อศึกษาวิธี
ขยายพันธุ์ถั่วบาเซล อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะของการผลิตและวิธีการปักชำ หลังจากนั้นก็ได้บอก
วัสดุ อุปกรณ์ เมื่อคุณกิตติภัทร์อธิบายเสร็จ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ

4. เวลา 12.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

ช่วงพักรับประทานอาหาร นักเรียนได้นำคำถามที่เตรียมมาถามไป
ด้วยและทานข้าวไปพร้อมๆกัน

5. สำรวจ

ช่วงบ่ายทุกคนได้มีโอกาสเดินดูไรของคุณกิตติภัทร์

6. ขยายพันธุ์ต้นไม้

นักเรียนได้ช่วยขยายพันธุ์ต้นไม้ลงแปลงปลูก เมื่อเสร็จแล้วทุกคน
จึงได้เดินไปเก็บผลไม้

7. ผลที่ได้

นักเรียนได้รับความรู้การขยายพันธุ์ถั่วบาเซล การขยายพันธุ์ต้น
เศรษฐกิจเรือนนอก
นักเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคุณกิตติภัทร์

ภาพที่ 10 นางสาวอาหมี และเด็กชายทง เรียนเพาะพันธุ์ต้นไม้กับคุณกิตติภัทร์

กลุ่มที่ 2 เด็กหญิงวราลี และนายศิวซ์ เรียนกับคุณอมร สุภา
ขั้นตอน

1. เตรียมทีมนักเรียน

นางสาวอภิญญา (ช่วยบันทึกภาพ)

2. ทำความรู้จัก

เมื่อทั้งหมดถึงยังสวนของคุณอมรปรากฏว่ามาก่อนคุณอมรจึงต้อง
นั่งรอ เมื่อคุณอมรมาถึงไร่ ทุกคนได้ยกมือไหว้

3. เรียนรู้การตัดหญ้า

คุณอมรสอนวิธีการตัดหญ้า แล้วให้เด็กทั้งสองทำ เด็กหญิงวราลี
ไม่เคยทำมาก่อน แต่นายศิวซ์เคยทำมาบ้าง ทั้งสองตัดหญ้าจนถึงเวลาเที่ยงจึงพักรับประทานอาหาร

4. เวลา 12.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

ช่วงพักรับประทานอาหาร นักเรียนได้นำคำถามที่เตรียมมาถามคุณ
อมรและทานข้าวไปด้วย

5. เรียนรู้การเลี้ยงหมูป่า

ช่วงบ่ายคุณอมรได้นำนักเรียนดูการเลี้ยงหมูป่าและอธิบายวิธีการ
เลี้ยงให้ฟัง

6. ผลที่ได้

นักเรียนได้รับความรู้และทักษะการตัดหญ้า

นักเรียนได้รับความรู้เรื่องการเลี้ยงหมูป่า

นักเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคุณอมร

ภาพที่ 11 เด็กหญิงวราลี และนายศิวัช กำลังหัดเรียนตัดหญ้ากับคุณอมร

กลุ่มที่ 3 นางสาวอภิญญา และเด็กชายปัญญา เรียนกับคุณอุ้นเรือน
ขั้นตอน

1. เตรียมทีมนักเรียน

มีเพื่อนร่วมเก็บข้อมูลคือเด็กชายทง (ช่วยบันทึกภาพ)

นายศิวัช (ช่วยเก็บข้อมูล)

2. เรียนรู้การเพาะเห็ดหอม

เมื่อนักเรียนไปถึง คุณอุ้นเรือน ได้เตรียมกองขี้เลื่อยที่ผสมเสร็จ

เรียบร้อยแล้ว นักเรียนจึงได้ลงมือทำ โดยมีคุณอุ้นเรือนนั่งแนะนำวิธีการใส่ถุงเพาะเชื้อเห็ด นักเรียน
ได้นั่งทำงานและนำคำถามที่เตรียมไว้มาสอบถาม

3. เรียนรู้การเก็บเสาวรส

ภรรยาของคุณอุ้นเรือนพานางสาวอภิญญาเก็บเสาวรส ระหว่างเก็บ
ได้สอบวิธีเลือกผลที่สามารถเก็บได้ หลังจากเก็บเสร็จนำมาบ่ม

4. เวลา 12.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

พักเที่ยงภรรยาของคุณอุ้นเรือน ได้ทำกับข้าวให้เด็กทานของที่นำมา
ทำมาจากในสวนทั้งหมด อาหารที่ทำได้แก่ ผัดเห็ดหอมกับยอดชวาโยเต้ ตำส้มโอ

5. เรียนรู้การเก็บลูกพลับ

ช่วงบ่ายหลังจากทานข้าว คุณอุ้นเรือนนำนักเรียนเก็บลูกพลับ คุณอุ้นเรือนแนะนำวิธีการเก็บลูกพลับ ลูกพลับที่เก็บได้นำมาทานทันทีจะมีรสที่ฝาดมากๆ ต้องนำไปแช่น้ำปูนใสประมาณ 3 วันจึงจะทำให้มีรสชาติที่ดี

6. เรียนรู้การล้างบ่อกบ

เมื่อเก็บลูกพลับเสร็จแล้ว คุณอุ้นเรือนให้เด็กนักเรียนช่วยกันล้างบ่อกบ ในบ่อมีลูกกบอยู่ประมาณ 200 ตัว ตัวโตสามารถนำมาทำกับข้าวได้แล้ว

7. ผลที่ได้

นักเรียนได้รับความรู้และทักษะการเพาะเห็ดหอม

นักเรียนได้รับความรู้การเก็บเสาวรส

นักเรียนได้รับความรู้การเก็บลูกพลับ

นักเรียนได้รับความรู้การล้างบ่อกบ

นักเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคุณอุ้นเรือน

ภาพที่ 12 นางสาวอภิญญา และเด็กชายปัญญา เรียนการใส่ก้อนเห็ดหอมกับคุณอุ้นเรือน

กลุ่มที่ 4 เด็กชายปรกรณ์ และนางสาวอำภา เรียนกับคุณอัคราภรณ์
ขั้นตอน

1. เตรียมทีมนักเรียน

มีเพื่อนร่วมเก็บข้อมูลคือ นายจิรศิลป์ (ช่วยถ่ายภาพ)

3. เรียนรู้การเพาะเห็ดนางฟ้า

เมื่อทุกคนไปถึง คุณอัคราภรณ์ได้ทำการใส่ถุงเพาะเห็ด จึงเข้าไปทักทาย คุณอัคราภรณ์ได้แนะนำวิธีการใส่ถุงเพาะเห็ด เมื่อทุกคนได้รู้จึงปฏิบัติ

4. เวลา 12.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

5. เรียนรู้การเพาะเห็ดนางฟ้า (ต่อ)

ช่วงบ่าย นักเรียนทุกคนทำการเพาะเห็ดต่อและทั้งหมดจึงได้เตรียม
คำถามที่นำมา ถามคุณอัคราภรณ์

6. ผลที่ได้

นักเรียน ได้รับความรู้และทักษะการเพาะเห็ดนางฟ้า

นักเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคุณอัคราภรณ์

ภาพที่ 13 เด็กชายปกรณ และนางสาวอภา เรียนการทำก้อนเห็ดนางฟ้ากับคุณอัคราภรณ์

กลุ่มที่ 5 นายสมชาย นายจิรศิลป์ และนายสิริณัฐ เรียนกับคุณสุจิน
ขั้นตอน

1. เตรียมทีมนักเรียน

เด็กชายปัญญา (ช่วยถ่ายภาพ)

นางสาวอภาและเด็กชายปกรณ (ช่วยเก็บข้อมูล)

2. ทำความรู้จัก

เมื่อ ไปถึง คุณสุจินกำลังล้างบ่อกบเพื่อเตรียมเพาะพันธุ์กบ เมื่อ
ทั้งหมดเห็นคุณสุจินจึงเข้าไปทักทาย

3. เรียนรู้การเพาะพันธุ์กบ

คุณสุจินสอนวิธีการเพาะพันธุ์กบ เริ่มจากการเลือกพ่อแม่พันธุ์
จำนวนที่ปล่อยลงบ่อเดียวกัน และการปรับสภาพสิ่งแวดล้อม สอนการแยกอนุบาลลูกกบ

4. เวลา 12.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

ทุกคนพักรับประทานอาหาร หลังจากทานอาหารเสร็จ ทุกคนจึงได้นำคำถามที่เตรียมมา สอบถามคุณสุจิน

5. เรียนรู้การผสมพันธุ์กบ

คุณสุจินนำเด็กนักเรียนเก็บผักบุ้ง เพื่อนำมาใส่ลงบ่อเพาะพันธุ์ไข่ไข่งอกบเกาะ เมื่อเก็บผักบุ้งมาแล้ว คุณสุจินสอนวิธีการเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่พร้อมผสมพันธุ์ และให้นักเรียนทดลองเลือกจากนั้นนำพ่อแม่พันธุ์ที่เลือกไว้มาปล่อยในบ่อเดียวกัน

6. ผลที่ได้

นักเรียน ได้รับความรู้และขยายพันธุ์กบ

นักเรียน ได้รับความรู้เรื่องการผสมพันธุ์กบ

นักเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคุณสุจิน

ภาพที่ 14

นายสมชาย นายจิรศิลป์ และนายสิริณัฐ เรียนขยายพันธุ์กบกับคุณสุจิน

4.4.9 ประเมินผลการเรียนรู้และทักษะแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน ครูภูมิปัญญา และครูเจ้าของวิชา

4.4.9.1 ประเมินโดยการเปลี่ยนกันถ่ายทอดความรู้

เมื่อนักเรียนทุกกลุ่มได้เข้าเรียนกับครูภูมิปัญญาแต่ละท่าน แต่ละกลุ่มได้นำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้เพื่อนในชั้นจำนวน 11 คนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 14 คน เข้าร่วมฟังในครั้งนี้ด้วย จากการถ่ายทอดความรู้ กลุ่มของนายสมชาย นายจิรศิลป์ และนายสิริณัฐ สามารถถ่ายทอดสิ่งที่เรียนมาได้เป็นอย่างดี บอกถึงกระบวนการผลิตกบที่คุ้มสุจินทำได้อย่างชัดเจน กลุ่มของนางสาวภิญญา และเด็กชายปัญญา กลุ่มของเด็กชายปกรณ์ และนางสาวอำภา และกลุ่มของนางสาวอาหมี และเด็กชายทง ถ่ายทอดความรู้ในสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติมาอย่างถูกต้องแต่ยังขาดความเข้าใจในการเชื่อมโยงให้เข้ากับวิถีเกษตรแบบพอเพียง กลุ่มของเด็กหญิงวราลี และนายศิวัช ยังถ่ายทอดความรู้ได้ไม่ดีขาดความต่อเนื่องของกระบวนการทำงาน

การถ่ายทอดความรู้ของนักเรียนในครั้งนี้ การที่แต่ละคนถ่ายทอดออกมาได้ชัดเจนหรือถ่ายทอดออกมาไม่เข้าใจ เนื่องมาจากความสนใจและความตั้งใจในการเรียนของนักเรียน นักเรียนที่มีความสนใจจะถามถึงเรื่องที่ตัวเองยังไม่รู้หรือครูภูมิปัญญายังไม่ได้อธิบาย แต่ นักเรียนที่ไม่มีความสนใจ จะไม่ถามถึงแม้จะไม่รู้ในเรื่องที่ทำอยู่ก็ตาม

ภาพที่ 15 กลุ่มของนายสมชาย นายจิรศิลป์ และนายสิริณัฐ นำเสนอความรู้หน้าชั้นเรียน

4.4.9.2 ประเมินโดยการเขียนเล่าประสบการณ์

การเขียนเล่าประสบการณ์เป็นการฝึกทักษะทางการเขียนและภาษา การเล่าเรื่องราวสิ่งที่ได้ปฏิบัติมา กลุ่มที่มีการปฏิบัติมากจะทำให้มีการเขียนเรื่องราวได้มาก และมีความชัดเจน กลุ่มของนางสาวอภิญา และเด็กชายปัญญา มีเนื้อหาการทำการเกษตรของครอบครัวปัญญาชัดเจน กลุ่มของเด็กชายปกรณ์ และนางสาวอำภา กลุ่มของนายสมชาย นายจิรศิลป์ และนายสิริณัฐ และกลุ่มของนางสาวอหมี และเด็กชายทง มีการเล่าเรื่องราวของการปฏิบัติที่ตนเองทำมาได้เป็นอย่างดี กลุ่มของเด็กหญิงวารดี และนายศิวัช มีการเล่าเรื่องที่เรียนมาได้บ้าง

4.4.10 ประมวลข้อเสนอแนะจากผู้อำนวยการโรงเรียน ครู คุรุภูมิปัญญา และนักเรียน

หลังจากประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร ที่ร่วมกันสร้างขึ้นสามารถนำไปบรรจุใช้ในการเรียนการสอนของวิชาเกษตรชีวภาพได้ และเพื่อต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมในความคิดเห็นของทุกๆฝ่าย ให้นักเรียนที่ร่วมทำการวิจัยสอบถามความคิดเห็นว่า “คิดอย่างไรต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิถีกษัตริย์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่ครูและนักเรียนได้ทำร่วมกัน ” จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการที่ใช้หลักสูตรนี้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภูมิปัญญา และนักเรียนที่ร่วมทำการวิจัย ในการไปสอบถามครั้งนี้มีนายจิรศิลป์และเด็กชายปกรณ์เป็นผู้สัมภาษณ์ โดยมีนางสาวอหมีเป็นผู้บันทึกภาพ

ผู้อำนวยการ โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่ ให้ความคิดเห็นว่า “เป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะการที่เริ่มจากการปฏิบัติจริง ทำให้มีประสบการณ์และทำให้รู้ถึงปัญหาของการเกษตร โดยในการดำเนินชีวิตถ้ายึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง การทำหลักสูตรไม่ใช่ว่าจะจบแค่นี้ แต่สามารถนำหลักสูตรนี้ให้เด็กๆศึกษาได้ หลักสูตรนี้จะมีส่วนอย่างมากในด้านการศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาความรู้ต่อไปในวันข้างหน้า”

ภาพที่ 16 นักเรียนสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ โรงเรียนเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น

หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเพื่อชีวิตเชียงใหม่ และครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ความคิดเห็นว่า “การทำหลักสูตรในครั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่ดีส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเชิงของการทำงานอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องในการดำรงชีวิตถือเป็นทักษะที่จะติดตัวนักเรียนไปตลอด เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเรียนรู้คู่มือการทำงาน นักเรียนมีการพัฒนาไปพร้อมกับหลักสูตร”

ภาพที่ 17 นักเรียนสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น

ครูภูมิปัญญาทั้ง 5 ท่าน ให้ความคิดเห็นว่า “เป็นสิ่งที่ดีเด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้จากของจริง ไม่ใช่แค่เรียนจากตัวหนังสือ เรื่องของการเกษตรถ้าไม่ทำก็ไม่รู้ การดำเนินชีวิต

แบบพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตที่มีความมั่นคง โดยเฉพาะการทำเกษตร การที่ครูและนักเรียนร่วมกันเรียนรู้ในครั้งนี้เป็นประสบการณ์ที่สามารถนำไปพัฒนาอาชีพ และการดำเนินชีวิตได้”

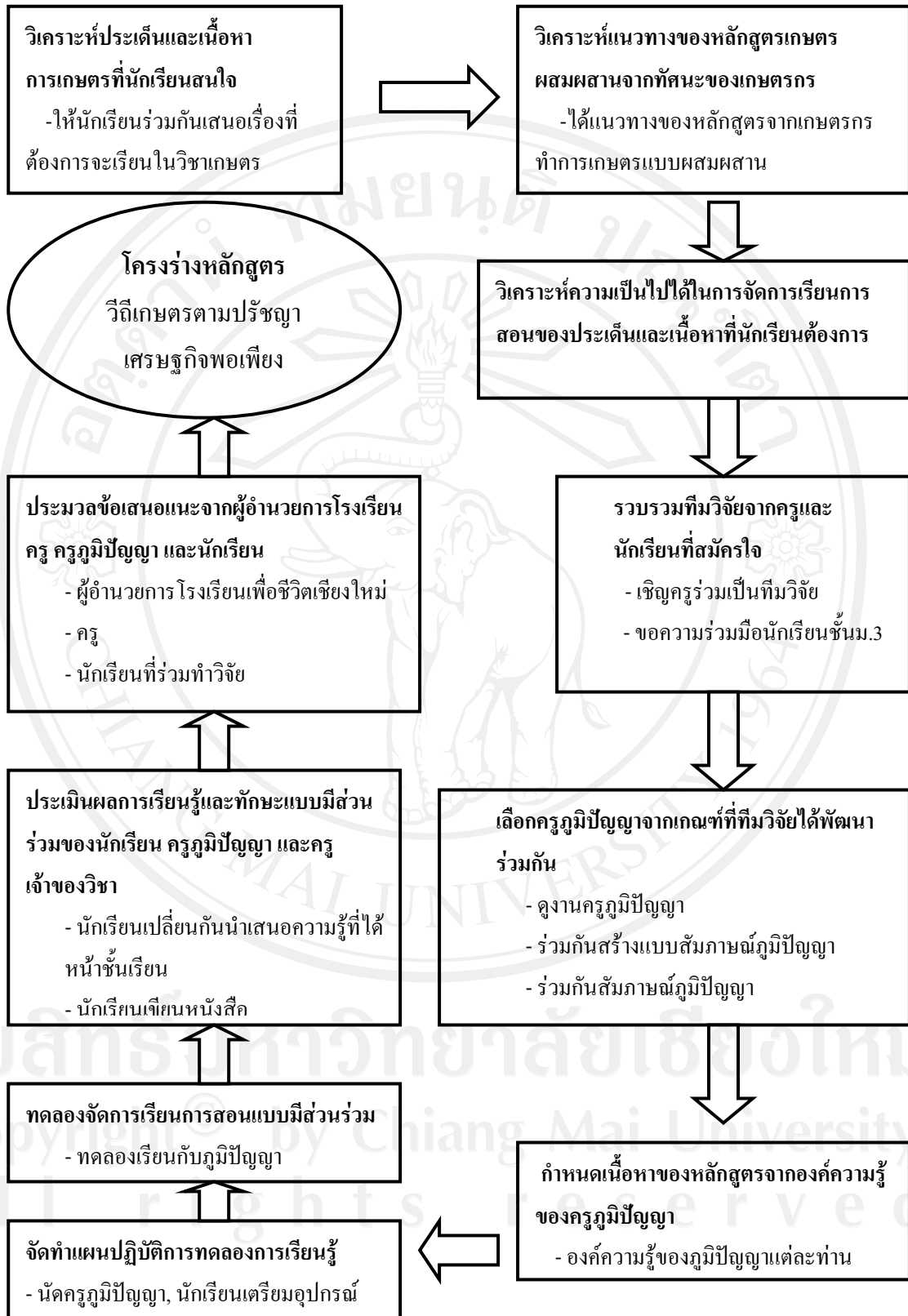

ภาพที่ 18 นักเรียนและผู้วิจัยสัมภาษณ์คุณสุจิน แสงแก้วเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น

นักเรียนที่ได้ร่วมทำงานวิจัยนี้ ได้ให้ความคิดเห็นว่า “จากครั้งแรกการเรียนเกษตรเป็นเรื่องที่น่าเบื่อเพราะต้องมีแต่การขุดดิน ขึ้นแปลงผัก แต่ได้เรียนจากหลักสูตรทำให้เกิดความสนใจขึ้นมา เพราะได้มีสิ่งใหม่ๆ ได้เห็นหลายสิ่งหลายอย่าง และได้ลงมือปฏิบัติ ไม่ใช่แค่การปลูกผักแต่อย่างเดียว ได้ความรู้ในการเป็นพื้นฐานอาชีพ เหมาะกับสมัยปัจจุบัน”

4.4.11 ร่างหลักสูตร

เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวม ครูทีมวิจัยได้หารือถึงการทำโครงร่างหลักสูตร ได้เชิญผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อชีวิตเชิงใหม่เข้าหารือ โครงร่างของหลักสูตรประกอบด้วย ความสำคัญ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหาของหลักสูตร เวลาเรียน แหล่งเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน การวัดผลประเมินผล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร (ภาคผนวก ค)

แผนภูมิที่ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิถีเกษตรแบบมีส่วนร่วม ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง